

KASVATUS.

Nr. 18
3 aastakäik.

SEPTEMBER
1921.

A. Albo.

1920 a.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA.

SISU:

1. Joh. Käis: Kooli lähendamine töökooli põhimõttele. (Järg.)
2. Ärst: Suguelu küsimuse käsitlemise puhul keskkoolis.
3. Ühis-Soome koolikongress Helsingis 20.—22. juunini. (Järg).
4. KROONIKA: Eesti õpetajate liidu 5 a. kestuse mälestamine. — Õpetajatepäev Viljandis. — Karskustunnid koolides. — Maakonnaja linnakoolivalitsuste juhatajate koosolek.
5. KIRJANDUSEST: E. Martinson: Saksakeelsed kasvatusteadlised ajakirjad. — J. Kiivet: Eksamiga seotud oskussõnad. — V. Orav: Prof. R. Vipperi „Uus aeg“ II osa (arvustus).
6. ORGANISATSIOONIDE TEATED: Harjumaa õpetajate IV kongress. — Saaremaa Õpetajate Seltsi likvideerimise koosolek.
7. Arvustik: Üldharidusliste keskkoolide arv koolitüüpide järgi.

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

KOOLIDELE

soovitame meie järgmisi õpperaamatuid:

Jerusalem, V. prof. Psüholoogia õpperaamat. A. Kuksi toimet.	Emk. 200.—
A. Haman. Japanese stories by L. Hearn. I volume	50 —
Karlson, Ed. Kahekordne ehk Itaalia raamatupidamine	60.—
Krims-Kotkas, A. Vene keele lugemisraamat Eesti koolidele. I osa. IV õppeaasta	80.—
Lütsch, C. prof. Klaveri etüüdid. I vihk	140.—
Lang, Juh. Füüsika. Rahvakoolidele	170.—
Mikkelsaar, F. V. Geomeetria meetoodika	70.—
Nano, Villem. Trigonomeetria õpperaamat keskkoolidele	90.—
Pezold, H. Saksa keele õpetus	50.—
Päss, Viktor. Algebra ülesannete kogu. I osa.	80.—
Reiman, Villem. Eesti ajalugu. Trükiks korraldanud cand. hist. H. Sepp	120 —
Rimski-Korsakoff, N. Praktiline harmoonia õpperaamat. I osa. Tõlk. J. Zeiger	50.—
Rimski-Korsakoff, N. Praktiline harmoonia õpperaamat. II osa. Tõlk. J. Zeiger	50.—
Saar, Märt. Koorilaulud	50.—
Suits, Gustav. Eesti lugemisraamat. II osa	120.—
Tennmann, Eduard. Kirik arenemiskäik. I osa	40.—
Tselpanoff, prof. Loogika õpperaamat. A. Kuksi toimetusel	180.—
Sudermann, H. Fritzchen. Ühejärguline näidend. Tõlkinud Bernhard Linde	30.—
Suits, Gustav. Ohvrisuits. Kogu armas- tuslaule	150.—
Suits, Gustav. Tuulemaa. Luuletuskogu. II trükk	125.—
Tammsaare, A. H. Pikad sammud. Novell. II trükk	100.—
Tammsaare, A. H. Juudit. Nelja vaatusena näidend	100.—
Tassa, A. Hóbelinik. Legendid. Kahevärviline	100 —
Uder, Marie. Eelõitseng. Luuletused	50.—
" " Sonetid. (Müüdnud)	50.—

Kooliraamatutest ilmuvad lähemal päivil:

Дормидонтова, З. Танина азбука. Рисунки худ. А. Гринева	
Pezold, H. Inglise lugemisraamat	
" " Inglise keele õpperaamat. Teine täiendatud trükk.	
Päss, V. Neljajärgulised loogiatütmide tabelid.	
Пекарский, Н. Русская грамматика по новой орфографии.	
Univer, M. Kasvatusteadus II osa.	
Treiberg, R. Kõige uuem aeg (1789—1914). I osa.	
Reisenbuk, M. Prantsuse keele õpperaamat I osa.	

Kirjastus a.-s. „Varrak“

Tallinnas, Harju tänav 48.
Tartus, Rüütli tänav 24/26.

Ainus paranduskasvatustlik raamat Eesti keeles
tarvilik igale õpetajale, kasvatajale
ja lapsevanemale

H. Walma:

Mõnda nõ dramõistuslikkude laste eest hoolekandest ja nende kasvatusest.

Ladu: k.-ü. „Lääne“, Hapsalus

Hind 40 marka.

Eesti ajakirjandus on selle raamatu ilmumist kiitvalt teritanud ja seda kõigiti soovitanud.

„Postimees“ näit., kirjutab selle kohta pikemas arvustuses muu seas järgmiselt (nr. 144, I. VII. 21).

„H. Valma teos on elutargalt läbi kaalutud, kaine, selgelt formuleeritud programmikiri seltskonnale ja valitsusele ning pakub meile selge, ülevaatliku pildi nõ dramõistuslikkude laste eest hoolekandest ja kasvatusest üleüldse kui ka sellel alal Eestis senni ettevõetud ja tulevikus tarvilikkude sammude üle. Soovitame raamatukesele, mis sisaldab eneses nii laiapiirilise ja läbimõeldud tööprogrammi, kantud elavast huvist ja armastusest asja vastu, seda laialist tähelepanu meie lugejate hulgas, mis tema õigusega on ära teeninud“.

K.-ü. „Lääne“.

Vihterpalu vald, Harjumaa

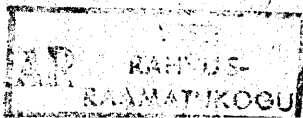
vajab algkoolile

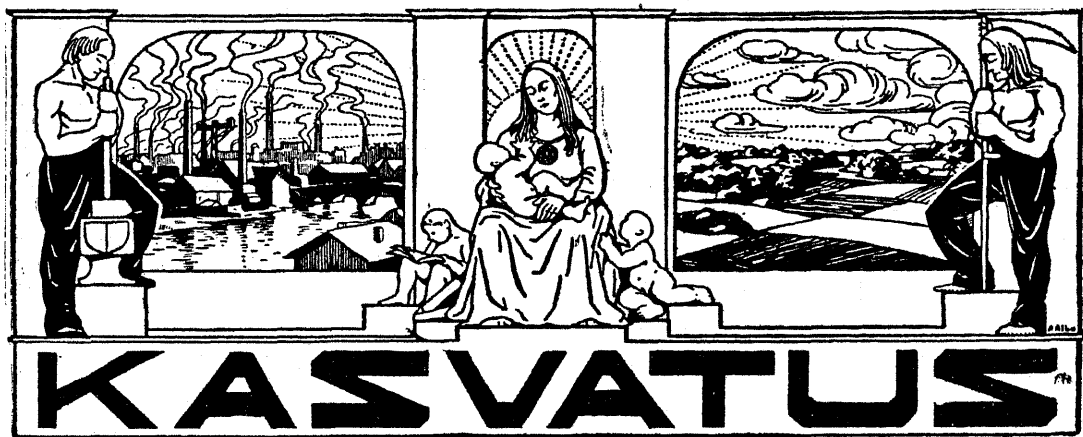
Juhatajat

ja

õpetajat.

Valimine 6. oktoobril s. a. kell 1 p. l.
Vihterpalu vallamajas (26 versta Va-
salemma jaamast). Isiklik ilmu-
mine soovitav. Koolivalitsus.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 18.

September 1921.

3. aastakäik.

Kooli lähendamine töökooli põhimõttele.

Eesti õpetajate V üleriiklise kongressi algkooli sektsioonis ettekantud referaat.

Joh. Käis.

(Järg.)

Lõpusihile meie lühikese ajaga muudugi ei jõua, sest et nii laia ulatusega uuendus, kui kooli süsteemi ümberhitamine, sügavalt ja laialt puudutab kogu rahva elu nii majanduslisest kui ka vaimlisest küljest.

Senni kui puuduvad soodsad eeltingimised majandusliselises elus, kui pole veel valmistatud kohane aluspeetöö kooli idede arenemiseks, oleks ka võimalik midagi olulist töökooli teostamiseks läbi viia. Praegu peaksime meie just mõtlema, missugused esimesed sammud tuleks astuda, et kooli ikkagi lähendada töökoolile.

Ühe referaadi piirides on võimalik selgitada ainult küsimusi, mis üle kogu kooli elu ja töö ulatavad, ja peame kõrvaldama igasugused metoodilised näpunäited üksikute õppeainete käsitamiseks töökooli põhimõtte järele.

Meie koolis valitsevad veel suure jõuga mitmesugused vana kooli süsteemi jäänused, mis aga tugevasti kooliuuendust takistavad. Nende kõrvaldamine olekski meie esimene tähtsam ülesanne. Ühtlasi sellega, kuidas edeneb kooli puhastus kõigest, mis temale kahjulik, tuleb ka sihikindlalt uued tingimused luua, mis juhiks kooliuuendust tema lõpusihile — töökoolile.

Esimene ja suurem pahe, mis õppekoolist pärandatud, on õppeainete ja õppematerjaali rohkus õppekavades. See mõte ei ole muudugi uus, temast on palju räägitud ja kirjutatud, kuid siiski ei ole asi paranenud ja tuleb jälle ja jälle korrata. Õppekooli süsteem on ehitatud arvamisel, millest paljud praegugi veel kinni peavad, nagu seisaks kool seda kõrgemal järjel, mida rohkem lapsele koolis pähe pannakse valmis teadmisi. Sellest ekshiarvamisest tekkis tarvidus koolis õpetada pikka rida õppeaineid ja üksikute ainete kavadesse mahutada võimalikult rohkem õppematerjaali. Lapsed peavad õppima, õieti pähe tuupima asju, mis neid sugugi ei huvita, ega suuda huvitada, mis lapse hingele on võõrad, jäävad võõraks ja selle tõttu ununevad imestamiseväärt ruttu.

Töökool ei nõua ega hinda mitte päheõpitud teadmiste rohkust, vaid oskust teadmisi otsida, leida ja neid kasutada oma ülesannete täitmiseks ja eesmärkide saavutamiseks. Sellepärast võib üksikute õppeainete arv töökoolis õige piiratud olla ja kindlaks määratud õppekavad sisaldada tõesti minimaalseid nõudeid. Ametliikude õppekavade ülesandeks oleks mitte reglamenteerida õpetaja tegevust, vaid näidata teemad, mis

pakuvad kõige rikkalikumat ja paremat materjaali, jättes õpetajale aga tema õpetegevuses laialist vabadust.

Eeskujuks meile selles mõttes võiks olla Ameerika kool, kus õppeaineid õige vähe: lugemis-kirjutusharjutused, aritmeetika, joonistus, käsitöö. Kuid siiski ei jää Ameerika algkooli ainult lugemise, kirjutuse ja arvamise juurde, vaid ühenduses sellega tutvustab lapsi kirjandusega, looduse nähtustega, ajalooliste sündmustega, kodumaa geograafiaga j. n. e. Õppekavad Ameerika koolides võivad jätta pääliskaudselt vaotlejale mulje, nagu oleks kool ise õpetuse ulatuse poolest meie omadest maha jäänud, kuid mitte ühelgi teisel maal ei anna kool nii tühedat ja mitmekesisist tegelikku ettevalmistust elutegevusele, kui Ameerikas.

Ka kannatavad õppekavad veel teise eksliku mõtte all — et õppematerjal peab olema jaotatud vastavalt teaduslikele süsteemile. Sellest tekibki õige kahjulik väärnähtus, et algkooli õppekavad mõnes osas võrdlemisi vähe eralduvad keskkoolide ja viimased — kõrgemate õppeasutuste kavadele.

Siin tuleks aga meeles pidada, et teaduse saavutused ja võidud on nii otsatu laialised, et üksikute teaduslike faktide tähtsust hinnata ei saa, kui puudub laiem ülevaade teaduslikest tööst, ja sellepärast on n. n. lühike süstemaatiline õppekursus niisugusel kujul, kui seda harilikult soovitavad ja õpperaamatutes ette toovad meetodikerid, täiesti pealiskaudne, psühholoogiliselt aga täiesti põhjendamata.

Teaduste haridusline väärtus ei ole aga mitte teaduse saavutustes, teaduslikest faktides endis, vaid selles mõttes ja uurimistöös, mis nende juurde viib. Ja see viimane peaks olema kõrgem eesmärk teadmiste omandamise juures koolis. Ei ole tähtis teadmine, mis ainult omandatud, vaid teadmine, mis muudetakse väärtuseks, mitte teadmiste hulk, vaid see, mis jaoks nad tarvitatud.

Süstemaatika õppesihptides on keskaja jäänus ja peab töökoolist kaduma. Ka selle poolest võiksid Ameerika koolid olla meile eeskujuks. Seal kasutatakse kasvatuse otstarbeks loomulikus järjekorras, nii kui seda elu ja koolitöö esile toob, kõik, mis huvitavat lastele pakub ümbritsev elu ja loodus. Õppekavad sisaldavad laialist tutvustamist ilma-

ga, milles laps elab, laste kohustega teiste vastu, laste õigustega. Keskpunktina koolis leiame meie laste elu, ja laste tegevus annabki suurema osa materjaali õppetöök klassis. Töökooli alus ongi ümbritsevast elust võetud õppematerjaali käsitus ja noorte huvidesse puutuvate küsimuste elav seletus. Süsteemist tema teaduslikes mõttes ei või olla töökoolis juttugi.

Õppeainete rohkusest tekib veel üks pahe — õppetöö jaotamine üksikuisse 40—45 min. tundidesse, 4—6 t. päevas. Algkoolis ja eriti esimestel aastatel on niisugune töökava täiesti ebanormaalne nähtus, mis ei leia omale mingit psühholoogilist ega ka pedagoogilist põhjendust.

Kas mõtleks keegi meist töötada niiviisi, et iga 40—45 min. järele uut ülesannet käsile võtta, selle asemel, et omi mõtteid koondada võimalikult pikemaks ajaks ühel teataval töö? Lastel koolis aga loetakse niisugune ebaloomulik tööviis õigustatuks. Kui palju aega asjata kaotavad lapsed selle tõttu, on raske üles arvata, kuid kindel on, et palju kallist aega läheb lastel koolis kaduma selle läbi, et neid iga 40 min. järele töö juurest ära kistakse. On ju hästi tuntud, et noored mehed, näit. sellesama ladina keele kursuse, mille kallal koolis lapsi vaevati 8 aast., järjekindlalt töötades 6 kuuga ära õpivad.

Või võtame veel teise külje. Vaevalt saab õpetaja klassis laste huvi ja tähepanu oma kätte, vaevalt algab lastel elav osavõtmine klassi tööst, kui kõliseb kell ja töö katkeb, et uues tunnis peale hakata üsna teise tööga, mis nõuab koguni uut mõttekäiku, mis jälle suure vaevaga tuuakse laste kujutluste ilma, et teda siis jälle, töökäigu peale vaatamata, katkestada, niipea kui kõlistatakse. Mõte, nagu pakuks niisugune tundide vaheldus mitmekesisust ja rohkem huvi lastele nende õppetöös, on täiesti ekslik, ja mitte ainult töökooli seisukohalt. Kes on korraldanud praktilisi töid ja harjutusi, väikseid õppekäike, või katunud läbi viia õppetundi laste ommõtlemlise ja isetegevuse põhjal, see teab väga hästi, et 40—45 minuti kestusel on see täitsa võimata. Veel raskem on kasutada aega ekskursioonide korraldamiseks, sest isegi lühikesed ekskursioonid toovad praegustes oludes koolitöösse segaduse. Aga töökool ilma ekskur-

sioonideta, muidugi õigel alusel korraldatud ekskursioonideta, ei ole mõeldav.

Koguni teised tagajärjed oleksid, kui lapsel päev koolis niisamuti mööda läheks kui kodus: katkestamata tegevuses, kus juures iga uus ettevõtte, iga uus samm kasvab välja tehtud sammust. Üks üldine vaheaeg ehk tuleks määrata, näit., õppeaja keskel lõunaote võtmiseks, kuna aga töö enne ja peale seda oleks kui üks «tund». Muidugi mõista, on võimalik üksikute tundide kirju segu ära kaotada ainult sel tingimisel, kui ühe klassi töö on tervelt ühe ja sama õpetaja käes. Alamais klassides, iseäranis maakoolides, tegelikult ongi nii, kuid ka linnakoolides tuleb üksikute ainete õppesüsteem ära kaotada, kõige vähemalt 4-l esimesel aastal. Kui rahulik, kui loomulik oleks õpetaja töö omas klassis, kus teda ei tüüta teised õpetajad ja kell! Õppetöö jaotus õpetajate keskel üksikute ainete järgi ei ole algkoolis mitte loomulik ja on siia keskkoolidest pääsenud. Töökooli teostada püüdes, peame seda väärnähtust tingimata kõrvaldama, sest müüdu meie ei suuda töökoolile läheneda. Ka vanemates klassides ei või õppeained olla üksteisest täiesti lahutatud, vaid üksteisega võimalikult täiesti seotud. Eriti tuleb seda rõhutada joonistamise ja käsitöö kohta nende endi vahel, ja käsitöö-tunnid õppekavas igatahes ei vii meid töökoolile kuigi palju lähemale, kui nad ei ole ühendatud teiste ainete tundidega ja ei ole nende laiendamiseks ja süvendamiseks. Kõige õigem oleks käsitöö tunde kasutada lastele koolis tarvisminevate asjade ja lihtsate õppeabinõude valmistamiseks.

Kui läbi viidud ainete sisuline ühendus, siis ei tarvitse sugugi üle 2 «tunni» päevas tunnikavasse võtta — üks enne vaheaega, teine peale seda.

Veel vähem võiks töökooli seisuko-

halt õigeks tunnistada tunnikava, mis aasta algusel terve aasta peale kindlaks määratakse, või kui muudatused ette võetakse, siis ainult õpetajate, mitte laste huvides. Töökool ei või leppida niisuguse töökavaga: ta peab vastama vähemalt aastaagadele ja teda peab muudatama vähemalt 3 korda aastas. Midagi ei või ebaloomulisemat olla töökooli seisukohalt, kui üks ja sama töökava sügisel udu ja vihmaga, talvel külma ja lumetuisuga ja kevadel päikesepaistelisel, ilusal, säraval päeval!

Veel suurem pahe meie koolitöös, suurem kui eeltoodud asjaolud on temas valitsevad õppeviisid, mis kuidagi viisi ei edenda töökooli teostamist. Siin ei taha meie rääkida üksikuist meetodilistest võtetest, isegi näitlikkusest, praktilistest harjutustest j. n. e., vaid õpetusest koolis üldse.

Kõige laiemalt tarvitav õppeviis on õ p p e k ü s i m u s, õpetus küsimus-kostmise abil. Sel kombel, kuidas teda harilikult koolis tarvitatakse, kui õpetaja ainult ise paneb küsimusi ette ja ainult ise õpilasi ergutab, kuna õpilased vastavad ainult paari sõnaga ettepanud küsimuse peale ja ainult sellega lasevad paista, nagu töötaksid nadi — on küsimus-kostmisviis töökoolis kõlbmata. Töökoolis nõuame meie isemõtlemit, iseõidmist, et nende abil kultuuri elementid läbi mõeldaks, läbi töötataks ja elavaks jõuks muudetakse. Ja harilikult toob küsimus-kostmisviis kaasa mitte iseseisvuse, vaid iseseisvusetuse.

Lüttge kirjutab, et õpetus koolis ika teatud vastolus on lapse loomuliku iseseisvuse tungiga, sest et õpetus püüab anda mõtlemis- ja kujutus-käigul meele teatud sihi. Lapsele appi tulles oma küsimustega anname meie ise, mitte laps, tōuke vaimlisele liikumisele; meie ise, mitte lapsed, määrame selle liikumise sihi. (Järgneb.)

Suguelu küsimuse käsitamise puhul keskkoolis.*)

Arst.

S. a. aprilli kuu «Kasvatuses» käsitab H. M-ik suguelu küsimust, peatades selle juures, kuidas lastele selgitada seda keerulisemat probleemi. Minnakse välja loodusteadlase seisukohast: võrdlustest looduses peab loodusteadlane-pedagoog minema inimese suguelu kü-

simuseni ja pärast seda, kui lapsel on arusaamine sugu mõistest taimede ja kalade juures, saavat talle isenesest arusaadavaks, ka inimese suguelu küsi-

*) Toimetus ei ole kõigiti nõus autori väidete argumentatsiooniga, kuid avaldab töö küsimuse tähtsuse pärast. Toimetus.

mus. Sellega oleks selgitatud see raske keerdsõlm.

Selle vaate puhul lubatagu mulle oma arvamist paari sõnaga avaldada, sest asi on niivõrd tähtis, et ta nõuab mitmekesisemat arutamist. Kui inimene oleks taim või kala, siis oleksin täiesti rahul ettetoodud väitega, — küllalt uurida ühte taime teatavast klassist, et saada seiget pilti igastühest; psüühilisest spetsiifilises mõttes ei võiks siin juttu olla. Inimene on aga midagi päris teist. Iga üksik inimene kannab nii mõndagi uut mõistesse: inimene — homo sapiens. Kui astume inimesele lähemale ja vaatleme tema arenemiskäiku, siis näeme, et inimene ei tähenda kaugeltki kuidagi lõpulikult arenenud olendust. Ünistus homo sapientissimusest jääb edasi antropoloogide kenaks miljööks. Teame ju, et inimese vaim areneb ümmarguselt võetud lõpulikult välja 25. aastaselt, kuna üksikud tungid, nagu sugutung, ennast avaldavad juba lapseas, et naisterahvas meie maal suguliselt küps on juba 16. aastaselt, meesterahvas aga 18. aastaselt ja ennem; teame, et kasvamine jääb seisma enne lõpulikku väljaarenemist, ühe sõnaga, leidub nii mõndagi defekti inimese arenemises üldse, rääkimata veel igatühe inimeselapse kohta üksikasjaliselt. Välja minnes sellest seisukohast, nõuaks a priori suguelu selgitaja käest küllalt kompetentseid teadmisi psühiaatriast, sõnaga, suguelu selgitaja peaks olema arst. Kas oleks loodusteadlasel küllalt moraalset õigust üldse inimesest rääkida, pealegi keskkoolides, kus on olemas arst. Tõsi, hulga eksamite seast tuleb loodusteadlasel ära anda inimese anatoomia ja füsioloogia eksamid. Kas suudavad aga need inimese anatoomia ja füsioloogia eksamid — eksamid nii ütelda «loodusteadlastele» — neid teha küllalt kompetentseks õpetamiseks ja veel inimese suguelu küsimuste selgitamiseks? Mitte põrmugi! Mitte ainult suguelu küsimuste käsitamiseks inimese juures, vaid ka õpetamiseks keskkoolis inimese füsioloogia ja anatoomia üle! On ju meil nii vähe kõrgema loodusteadlise haridusega inimesi, aine aga küllalt lai, miks tahavad siis loodusteadlased õpetada inimese füsioloogiat ja anatoomiat, kuna meil on küllalt arste. Muidugi on see veel sõjaaegne haigus, mis tuleb

parandada lähemal ajal. (Nende ridade kirjutajal on teada, et ülikoolilinnas koguni agronoom on õpetanud seminaaris inimese anatoomiat!!...) Arst on praktilise kui ka teoreetilise teaduseala esitaja ja tema kohus oleks siin vahele astuda. Või võtame asja teisest küljest. Millega on loodusteadlane rohkem pedagoog kui arst? Ei tea nende ridade kirjutaja, et loodusteadlaste kavas oleks olnud ülikoolis ettelugemised kasvatusteadusest, pedagoogikast. Vaadeldes kõiksugu kodukordi ja kavasid keskkoolide korralduse ja sisemise elu kohta, leiad arsti eraldi pedagoogidest, imeilikul ja üksikul kohal. Misjaoks? — On tundmus, nagu kardetaks arsti lasta õpetada ja selgitada arstiteadlisi resp. veel suguelu probleeme. Pedagoogid nagu põekel veel suguelu küsimuste selgitamise juures iganenud haigust, «punastamise haigust», — ei taheta asja tõsidusega küsimuse juurde asuda.

Või eksin ma ja pea süüd seisab kooliarstide loiduses?!... igatahes osalt on ülemad ses asjas ka süüdi!...

Alamates klassides, kus jutt on kaladest ja taimedest, räägitagu neist kuidas tahes, kuna suguelu küsimuse selgitamine siin minu arvates peale ilusa «shetti» midagi ei paku; edaspidi aga, kui jutt tuleb inimesest, selgitagu ainult arst ja mitte keegi muu suguelu küsimust koolides. Seda peab nõudma seltskond, see on üks tähtsamatest küsimustest. Selgitama peaks suguelu küsimust just laialt, puudutades suguelu füsioloogiat, iseäranis aga patoloogiat (milles loodusteadlased üpris vähikud). Omandades võimalikult laiema arusaamise sel alal, omandaks õpilane õige pildi ses asjas. Tundes inimest, tema keha ja hinge, «hingestatud keha» mässava maru ja rahu ajal, oleks tal kergem elusse astudes tormisid võita, paadiga lahtisele meräle sõuda... Õnnetu on see noor meremees, kes näinud merd ainult rahu ajal ja ette võtnud esimesel juhusel sõita üle mässava mere! — Samuti on õnnetu ka see loodusteadlane-pedagoog, kes paremal juhtumisel tundes inimese füsioloogiat, ette võtnud käsitada ülaläia ulatusega inimese suguelu küsimust, kus nii palju maru, mässu ja tormi. Tema paat ühes kaaslastega on määratud kaduvusele.

Suguelu patoloogia pakub palju hirmsaid nähtusi, nagu sifilis j. n. e.

Kas see räägib vähe? Läheme vaimuhaigete haigemajasse. Kunni 90% kannatavad seal siifilise tagajärjel. Mis on siifilis, missugused tema tagajärjed, ainult arst võib selle kohta anda vastavat seletust nii tütarlastele kui ka poistele, praktiliselt kui ka teoreetiliselt. Ärge pigistage silmad kinni, teie pedagoogid. Asi on ülitähtis: ta tähendab rahva elu või surma, iseäranis pärast praegusi sõdasi ja vapustusi.

Tööle seks, lähemale elule, käsikäes nii pedagoogid kui ka arstid, kellele on kõige tuttavamad inimese hinge kõrge- mad, sügavamad, voogude langemised ja tõusud. Raputage maha oma igane- nud «häbi tundmus», omad targad kõla- vad õpetused prillide tagant, olgem õig- lasemad, südamlikumad omas väljaastu- mistes.

Selleks kohustab meid aeg.

Ühis-Soome koolikongress Helsingis

20.—22. juunini s. a. (Järg.)

Kongressi teisel päeval peeti üldkoosolekut ja seksioonide koosole- kuid. Kuna esimesel päeval üldkoos- olekut juhatas soomlane A. J. Tarjanne, päiuti teisel päeval juhatajaks eestlane — G. Ollik. Sel koosolekul loeti ette saabunud tervitustelegrammid:

1. Petsamost, Jäämere soomlaste ni- mel F. E. Lilja.

2. Ungarist Szegedini vabalinna õpe- tajate ühingusse kuuluva 500 õpetaja ni- mel: Nemetszkai Isthvan, Kiss Djulo.

3. Ungarist Türgi keeles, Budapes- tis asuvate Türgi Tatari õppijate ühen- duse nimel Mehmed Nureddin, esimees; Mehmed Sadeddin.

Esimesena kõneles J. A n n u s s o n keskkooli reformi põhioojustest. Sennisel keskkoolil on palju puuduseid: tea- dusliku kasvatuses ükskõlgus, õppekava paindumatus, õpiainete paljus tööpäeva ja õpiaasta kestes. Keskkooli kasvatus on olnud liiga teaduslik, nii et õpilane palju kaasa ei saanud tegelikult eluks. Õpiaeg on liialt pikk.

Demokraatlikus ühiskonnas ei saa rahuldada sarnase kasvatusesega. Tuleb korraldada kooli õpilaste annete ja loo- mu kohaselt. Selleks vaja korraldada eritüübilised paralleelkursused või luba- da õpilasele üksikuid aineid valida. Tu- leb loobuda püüdest kasvatada igas as- jas haritud kodanikku. Selle vastu, tu- leb vähendada õpitavate ainete hulka. Peab kõrvaldama õpiainete kirjususe, mis keelab süveneda neisse ja iseseis- valt töötada. Võõraste keelte arvu tuleb vähendada. Kui keskkooli nii korraldada, siis on võimalik ka õpiaega lühendada, ilma et noorsoo ettevalmis- tus elule kannataks. Ülikoolile tarvilik

ke algteadmisi, kui neid sarnane kool ei ole kõigis asjus annud, võib täien- dada erikursuste korraldamistega.

Teisena kõneles proua I l m i H a l l s t e n noore naise ettevalmistu- sest iseseisvale kutsetööle. Kõneleja esitas, et senni ajani ei ole tarvilikuks peetud naist kindla elukutse vastu val- mistada. Ja kui seda on olnud, siis ei ole teooria ja praktika käsikäes käi- nud. Ainelise puuduse pärast pannak- se tütreid ju noortena teenima, ilma et silmas peetaks nende tulevikku. Nii ei omanda noor naisterahvas vaadet oma tööalasse ega tunne töö ühiskondlikku tähtsust. Töö ei paku temale loomisrõo- mu. Ta jääb pealiskaudseks; töö on igav, ja oodatakse aina tema lõppu. See pealiskaudsus tungib kodussegi, mille ta ehk asutab. Sellepärast peaks tütar- lastele võimaldama tegevust, mis vast- taks nende annetele ja huvidele. Nende kasvatajail tuleb selgust soetada nende annete sihtjoontest. Peab tunnustatama põhimõte: vanemad on kohustatud and- ma tütardele sama hea ettevalmistuse valitud elukutseks kui poegadele. As- ja ühiskondlik ja majanduslik tähtsus on suur. Iga arendatud annet tuleb pida- da võiduks neil aladel. Uhesse asja põhjalik tundmine aitab teistes asja- desse tungida. Abielus tarvitab naine omadusi, mille arenemist takistab muil aladel omandatud pealiskaudsus. Tütar- laste õpetusel tuleb silmas pidada tead- misi ühiskonna alalt. Paljud peaks end ette valmistama sotsiaalsele hoolekande tööle, sest see on naisele kõige oma- sem tööala. Majapidamise tõstmiseks leiaksid naised enesele sobiva tööala. Kuid siingi on tarvilik järjekindel ette-

valmistus. Sarnase ettevalmistuse saanud naine täidab oma aset pereemana loomulikult hästi. Ükskülgne mõttetöö on noortele naistele kahjulik. Selle tasakaaluks tuleb koolis õpetada majapidamist, käsitööd, kunstikäsitööd. Nende ainete abil võib tundma õppida tütarlaste andeid. Õpetajail tuleks selle peale suurt tähelepanu pöörata ja vanemaile abiks olla tütarlaste eukutse valimisel.

Kõlmandamana kõneles ungarlane, lektor F e k e t e J o s z e f, Soome-Ugri rahvaste kultuurpüüete ühistest sihtidest. — Ungari rahvuslikul õnnetusel on olnud suur elustav mõju Ungari-Turani liikumisse. On asutatud palju seltsisid turanismi uurimiseks ja tema aadete propageerimiseks. Iseäranis ülikooli noorsugu on vaimustusega töös. Turani aate mõte on: vaimlise kultuuri, majandusliku edu ja poliitilise ühinemise abil kindlustada Turaani tõu teadvust ja teda tõsta uuele ajaloolisele edule teiste tõugude kõrval. Meie tõu hinges on võimeid, mis võistlevad Aaria tõuhingega. Sellepärast tahame arendada väärtuslike tõuomadusi, tahame luua kultuuri, mis võib asuda vanadust põdeva Euroopa kultuuri kõrval. Viimaks tahame kaitseda ja toetada tõupere ühisust. Usk, et meie tõul on ees suur ajalooline ülesanne, annab jõudu Turani aatele.

Turani tõug ei tunnusta eesõigustatud tõugu, vaid usub tõugude üheväärsust. Tõuarmastuse elava väega tuleb luua ühendus tõu üksikute hõimude keskel, tuleb luua ühendus Euroopa ja Aasia vahel. Sellel töö on maailmaajalooline tähtsus, ja meil peab olema ühendatud usku, tahtmine ja tegu seda teostada.

Me oleme siin koos alust rakendamas hõimulusliikumisele ja seda teostamas kasvatajate kaudu. Sõda segas ja purustas nii palju rahvaste elus. Tõuarmastus ehitab selle uuesti, mille sõda lõhkus. Tõusva noorsoo osa on viia maailma jälle edasi neis sihtides.

Peatoimkonna juhataja M. P e s o n e n tänas kõnelejat soojalt süütava, uusi vaatekohti avava kõne eest. Ta tuletas meelde seda aega, kus meil ühine keel oli meie kaugete hõimudega. Ungari keele kõla on nüüd nii palju muutunud, et raske on esimesel silmapilgul sugulust leida Soome keeltega. Kuid lähemal vaatlemisel leiame nii mõnegi kindla tunnusemärgi ja tuttava kõla. M. Pesose ettepanekul hüüti ungarlastele ja

Ungarile kolm korda «eljen». Kõnele järgnes laul, nagu see kongressil oli kombeks saanud. Lauleti kas Soome või Eesti laulusid. Fekete kõne puhul ütles «Uusi Suomi», et «kõned ja laulud ergutasid tundmusi nii, et koosolek kujunes unustamatuks ajalooliseks hetkeks».

Pärast üldkoosolekut algasid kell 12 sektsioonide koosolekud. Sektsioonid oli viis: rahvahariduse, keskkooli, lastekaitse, tehniline ja õpetaja sektsioonid. Kongressi teisel päeval esinesid rahvahariduse sektsioonis viis kõnelejat. Koolinõunik Dr. K. F r a n s s i l a kõneles seminaari õpetuses tähelepanudavaist vaatekohtadest. Kõneleja soovitas piirata seminaari õppeainete arvu. Kui ka tundide arvu piiratakse, jääks õpilastele võimalus iseseisvaks uurimistööks ja ainevalikuks. Sunduslik oleks müüdugi nõuetava määra eksamite sooritamine. Õpetajail tuleks juhtida õpilasi lahendust ootavate küsimuste uurimisele, milleks on saadaval vahendid, iseäranis laste uurimisele. Laste uurimise ja üldse pedagoogika ala on lai, ja see peaks sama seminaari õppeainete keskkohaks.

Dir. H. R o o s kõneles õpetajate ettevalmistusest Eestis. Koolikohustuse teostamine nõuab suure hulga uusi õpetajaid. Sulleks peaks meil olema 8—10 õpetajate seminaari. Enne oli neid kaks, Tartus ja Rakveres; nüüd on avatud veel kolm, millest ainult üks on täieline. Õpetajate hankimiseks on korraldatud kursuseid ja eksamid.

Seminaar peab olema töökool; isekasvatuse on kasvatusse siht, ja seda peab võimaldama seminaari korraldus. Eesti seminaaride õppekavad vastavad keskkoolide omadele. Kui seminaari haridusega isik kaks aastat on töötanud õpetajana, võib ta ülikooli peaseda.

Õpetaja A i n a J o h a n s s o n esines kavatsustega paremate tulemuste saavutamiseks rahvakoolides: 1. õpilased jagatagu kõrvalklassidesse ande järel, 2. klassi õpetab sama õpetaja mitme aasta jooksul, 3. klass jagatakse ülematel astmetel kahte osasse, emakeele ja arvteaduse osakonda, 4. need õpilased, kes korduvalt õpetust takistavad, eraldatakse teistest ja õpetatakse eraldi neile sündsäl viisil, 5. õppemäärad tehakse poolaastasteks, nii et võimalik on õpilasi kaks korda aastas vastu võtta.

Proua Ä n n a V a r m a kandis ette ülevaate Eesti kooli käsitööst. Käsi-

töö õpetuse loomulikuks aluseks on rahva omapärased tööd. Eestis on see alles hiljuti võimalikuks saanud. Nüüd tehakse käsitöö õpetus küll sunduslikuks õppeaineks, kuid teda ei saa esialgu veel tõsta soovitavale kõrgusele selle aine õpetajate puudusel.

Proua Iida Yrjö-Koskinen kõneles majapidamise õpetuse sunduslikuks tegemisest rahvakoolides. Rahvakooli ülesanne on anda üldharidust, ja siia hulka käib ka majapidamise õpetus, s. o. teadmised sellest, mis päike, õhk, vesi ja puhtus tähendab kodule. Igal inimesel vaja osata haiguste vastu võidelda, teada, milline ühendus on terve ja kõõgi vahel, mida toit sisaldab, kuidas teda kõige lihtsamalt valmistada ja alal hoida, kuidas maja pidada perekonna sissetulekute kohaselt. Peab inimest ette valmistama niihästi teenistusele kui ka kodu eest hoolitsemisele. Ko-

du on igale inimesele selleks paigaks maailmas, kus ta mööda saadab kõige suurema osa ajast, tema pesaks. Kodust võõrdumises ei ole stiidi üksi see asjaolu, et iseäranis naisterahvad nüüd palju väljaspool kodu teenistust otsivad, ka kool võõrutab neid sellest. Kodumajanduse õpetus on üks tähtsamaist kasvatuslikult, majanduslikult ja ühiskondlikult. Uno Cignaeuse kavas oli kõik kodused toimetused rahvakooli õppekavasse paigutada, kuid sinna on peasenud ainult käsitöö. Nüüd on siiski Cignaeuse kava hakatud tähele panema. — Kõige odavam ja kõige hõlpsam on majapidamise õpetust teostada lapse eas, sellepärast tuleb rahvakooli III. ja IV. klassis anda kodu eest hoolitsemise alged nii poeg- kui ka tütarlastele. Jätkuõpetuses tuleb anda koduse majanduse õpetust ainult tütarlastele.

(Järgneb.)

Kroonika.

Eesti Õpetajate Liidu 5 a. kestuse mälestamine.

14. mail 1922. a. saab täis 5 aastat ajast, mil Rakveres asutati Eesti Õpetajate Keskliit. Liidu juhatus kavatseb selle päeva mälestuseks korraldada Rakveres koosolek vastava eeskavaga ja kokku seada ning trükkis avaldada ülevaade Liidu 5-a. tegevuse kohta.

E. M.

Õpetajatepäev Viljandis.

Õpetajate Liidu juhatus otsustas ära pidada eestuleval pühade vaheajal Viljandis õpetajatepäeva. Esialgse kavatsuse järgi kestaks õpetajatepäev kaks päeva. Töökava oleks: üldkasvatusteaduslise, eraldi noorsoo ja koolikirjanduse arvustav ülevaade (referaadid ja arutused üksikute õppeainete ja alade kohta ühes referaadiga õpperaamatute kohta käivate üldiste nõuete üle), õppevahendite soetamise ning väliskooli lugemise küsimus ja referaat «Moodsa ilmavaate alused». Nii oleks õpetajatepäeva töö pühendatud kooli sisulisele küljele. Õpetajate Liidu juhatus loeb tarvilikuks, et iga aasta lõpul või uue

algul arvustav ülevaade antaks aasta jookstil ilmunud koolikirjanduse üle. Kuna Eesti iseseisvuse algusest kunni siinemaani pole suudetud pakkuda ühtegi arvustavat ülevaadet, siis tuleks seda nüüd teha korraga mitme aasta kohta ja et ülevaade täielikum oleks, tuleks läbi sõeluda ka need veneaegsed õpperaamatud, mis veel praegu on koolis tarvilusel.

Ühel ajal õpetajatepäevaga peetakse ka Liidu asemikkudekogu koosolek.

E. M.

Karskustunnid koolides.

Eesti karkusseltside keskoimkond on otsustanud Haridusministeeriumi sellekohase loaga korraldada kõigis Vabariigi koolides kohalikkude õpetajate otsekohesel osavõtmisel 12. ja 13. nov. s. a. karskustundide andmist. Ühtlasi palutakse õpetajaid pidada karskussihhili kõnekoosolekuid ja kirikuõpetajaid esineda 13. novembril kirikutes karskussisuliste jutlustega.

Õpetajate Liit soovib õpetajaile kõigiti kaasa aidata ettevõtte heaks kordaminekuks.

E. M.

Maakonna- ja linnakoolivalitsuste juhatajate koosolek

peetakse ära 20. okt. s. a. kell 11 e. l. Haridusministeeriumis.

P ä e v a k o r d : koolivalitsuse võimkond, koolivalitsuse juhataja ja koolinõuniku vahekord, koolivalitsuse vahekord valla- ja alevi-omavalitsustega, kohalik koolivalitsus ja kooli hoolekogud, koolisundus, kehvemate laste toetamine,

koolivõrk, koolimajad, koolimaad ja kooliaiad, täienduskoolid, koolijuhatajad, tagavaraõpetajad, õpetajate palgamaksmise kord ja koolivalitsuste ning koolide arvepidamine, õpetajatele arstiabi andmise kord ja **muud uue** õpetajate palgaseadusega ühenduses olevad küsimused, koolide ülevalpidamine majandusliselt ja koosolekul ülesvõetavad küsimused.

E. M.

Kirjandusest.

Saksakeelsed kasvatusteadlised ajakirjad.

E. Martinson.

Toimetusest on järel küsitud, missugused saksakeelsed kasvatusteadlised ajakirjad oleksid meile soovitavad lugeda, mis nende hind ja kust ning kuidas neid tellida. Et asjal on üldine tähtsus, siis toon allpool lühikese ülevaate saksakeelseist, eeskätt neist pedagoogilistest ajakirjadest, mis toimetusele tulevad.

1. «**N e u e B a h n e n t**» ilmub kord kuus — 2 poogna suuruse illustreeritud vihuna — Leipzigi's, F. Lindemann'i ja R. Schulze toimetusel, Dürr'i raamatukaupl. kulul. 32. aastakäik. Hind 10 marka veerandaastas*). — Vanem uuenusmeelne pedagoogiine ajakiri. Käsitab küsimusi populaarselt. Ajakirjas töötavad mitmed väljapaistvad Saksa kasvatusteadlased, nagu: Fritz Gansberg, Heinrich Scherer, Georg Stiehler, Hertel, A. Gerlach, Reinhold Lehmann, Karl Rössger, Joh. Springer j. t. — kõik tuntud nimed töökooli alalt. Huvitav on igas numbris ilmuv lisa «**Pädagogischer Wegweiser**» (4 lehekülge), kus lühidalt esile tuuakse uuemad vaated üksikute õppeainete meetodide kohta ja kätte juhatatakse sellekohane uuem kirjandus.

2. «**Zeitschrift für pädagogische Psychologie und experimentelle Pädagogik**» — kuukiri, ilmub aga harilikult iga kahe kuu järele üks kaksiknumber 4 poogna suuruses Leipzigi's O. Scheibner'i ja W. Stern'i toimetusel, A. Fischer'i ja

H. Gaudig'i kaastegevusel, **Quelle** ja Meyer'i raamatukaupluse kulul. 22. aastakäik. Hind 24 marka aastas. — Ajakiri käsitleb kasvatusteadlisi küsimusi teaduslikult, kuid selle juures mitte raskelt. Läänud aastal ilmusid mitmed huvitavad kirjatööd õpilase hingeelu uurimise alalt, eraldi anderikaste õpilaste eraldamise ja õpilaste **tundmaõppimise** küsimuse kohta.

3. «**Schaffende Arbeit und Kunst in der Schule**» ilmub kord kuus — 1 poogna suuruses, illustreeritud — Leipzigi's (A. Haase kooliteadusl. ladus) prof. dr. A. Hergeti toimetusel. 9. aastakäik. Hind 12 marka aastas. — Ajakiri seab omale ülesandeks selgitada küsimusi, kuidas praktiliselt teostada töökooli ja kunstilist kasvatust.

4. Ühes selle ajakirjaga ilmub samal toimetusel sealsamas kohas kord kuus ühepoognalises suuruses «**Die Lehrerfortbildung**». 6. aastakäik. Hind 18 marka aastas. Ajakiri käsitleb, nagu näha tema nimestki, õpetajate edasiharimisküsimusi.

5. «**Die neue Schule**» ilmub 2 korda kuus (1½ trükipoognalises illustreeritud vihuna) Max Enderlin'i toimetusel J. Bensheimeri väljaandel (Mannheim, Berlin, Leipzig). Hind 8 marka 55 p. veerandaastas. — Nagu «Schaffende Arbeit», nii käsitleb ka see ajakiri kooliuuenduseküsimust enam koolipraktika seisukohast. Ajakirja ümber on koondunud mitmed tähtsad Saksa koolimehed, nagu: dr., Lay, Seinig, Denzer, Wohlrab, Wiederkehr, Denzer j. t.

*) Hinnad on arvatud Saksa markades. E. M.

6. «Die Arbeitsschule» on Saksa poeglaste käsitöö ühingu häälekandja. Kuukiri, kuid ilmub harilikult kaksiknumbrina kord kahe kuu jooksul 4-poognalise illustreeritud vihuna Leipzigi poeglaste käsitöö seminaari direktori Hildebrand'i ja seminaari õpetaja Stiehleri toimetusel, Quelle ja Meyer'i ladu väljaandel. 35. aastakäik. Hind 12 marka aastas. Nagu teada, edustab nimetatud ühingu ja seminaar töökooli voolu, mis paneb suurt rõhku käeõskuse arenemise ja kunstimaitse kasvatus peale, kuid ajakirjas on avaldanud oma töid ka koolimehed, keda ei saa otsekohe lugeda selle voolu poolehoidjajaks.

7. «Die deutsche Schule» on asutatud 25 aasta eest Saksa õpetajate seltsi ülesandel Robert Rissmanni poolt, ilmub C. L. A. Pretzel'i juhata-

sel kord kuus Leipzigi J. Klinkhardt'i ladu väljaandel. Hind 8 marka veerandaastas. — Käsitab rohkem üldiseid koolikorralduse küsimusi. Ajakirjas töötavad mitmed tuntud pedagoogid, nagu Tews, Hertel j. t.

Need on tähtsamad toimetusele tulevaist kuu- ning poolkuukirjadest. Peale nende käivad toimetusele veel kuukirjad: «Praxis der Volksschule», «Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht aller Schulgattungen», «Pädagogisches Zentralblatt» ja «Zeitschrift für gewerblichen Unterricht», kuid esimene neist on kaunis pealiskaudse sisuga, teine ja neljas käsitavad liig erilisi küsimusi, ja kolmas on peaaegjalikult bibliograafilise sisuga, mispärast ei tarvitse nende juures pikevalt peatada. (Järgneb).

Eksamiga seotud oskussõnad.

Joh. Kiivet.

Meil on puudus sõnast, mis näitab, et eksam lõppenud soovitava tagajärjega. Need «eksami tegema, ära tegema, välja tegema, pidama, välja pidama, hoidma, andma, ära andma» tunduvad võõramailgulistena, ebakohastena.

Samuti ei ärata üldist sümpaatiat mitme keeleteadlase soovitatud ja osalt juba ametliseks saanud soomejuureline «sooritama», milliseiga ühisest juurest meil mitmed vähe halvamaiguga sõnad (soor, soorama j. t.). Muu seas tuii poolehoidmatus selle sõna kohta nähtavale kevadisel matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate kongressil Tartus, kus suur osa kongressi liikmeid «sooritama» suhtes asusid eitavale seisukohale.

Et sõna «eksam» (ladinakeelne exa-

men, -inis) meil katset, katsumist tähendab, siis panem ette, sõna «eksam» endiselt tarvitusele jättes, selle sõnaga siduda ülemalnimetatud tarbekorral koolipraktikast küllalt tuttavat sõna «rahuldama». Nii siis: eksami rahuldama, rahuldab eksami, ei rahuldanud eksami, rahuldab katse, katsumise j. n. e. Võib ju ka ütelda: rahuldab eksami nõudmised, kuid see ei anna midagi lisaks; võib minu arvates täiesti rahulduda «eksami rahuldamisega».

Ka on võimalik sõna «rahuldama» abil vahet teha hindamise järkudes, nagu seda ametliselt lubatakse ja iseäranis lastevanemate poolt pahatihti soovitakse. Meie ütleme: rahuldab eksami hästi, rahuldab eksami, ei rahuldanud eksami.

Prof. R. Vipperi „Uus aeg“ II osa, 1921. a.

V. Orav.

J. Torki toimetusel ilmus 1921. aastal ka teine osa prof. R. Vipperi raamatust «Uus aeg» (tõlkinud M. Tork), mis keeleliselt sama hästi on õnnestunud, kui esimene osagi. Modern ajalooteaduse

nõudeid rahuldavale raamatule, milliseks prof. R. Vipperi oma õigusega tunnistatakse, on vastavalt sisule valitud ka modern Eesti keel. Ilma Johannes Aaviku «Uute sõnade sõnastikuta» ei saa

õpilane (ka mitte õpetaja) sugugi läbi. Kirjus reas järgnevad üksteisele: harrastama, levitama, loovutama, säilitama, alistama, pooldama, mõranema, valam jne. jne. Kohati näib tõlkija isegi kartvat, et uus keel arusaamatu on ja lisab omalt poolt seletusena tarbetu ja originaalis puuduva sõna juurde, näiteks: «filosoofideks nimetati filosoofilise vaate esitajaid ja levitajaid» (lhk. 149). Minul käepärast olevas prof. R. V. raamatus ei leidu sõna „esitajaid“ (представителей), on ainult — „levitajaid“ (распространителей)

Eesti keele painduvusest ja leidlikkusest tunnistavad näiteks mitmed sõnad, mis üht ja sama mõistet tähendavad: õukond, hoovkond, hoovi ringkond (lhk. 123, 148 j. t.), või sõna, mis mitut mõistet väljendab, nagu: «kirjanduse harrastaja» tähendab M. Tork'i tõlkes kirjanikku ennast (писатель, литераторъ, lhk. 148) ja kirjanduse hindajat (цѣнитель литературы, lhk. 125); „vallutama“ tähendab покорить, завоевать ja ka отвоевать (v. lhk. 143, 145 j. t.).

Teatavat raskust tegi tõlkijale muidugi teaduslikkude oskussõnade leidmine ses suhtes veel arenemata Eesti keeles. Näiteks, abstraktsed nimisõnad „добро“ ja „зло“ on tõlgitud omadussõnadega «hää» ja «kuri» (lhk. 140 j. t.). Arusaadavad nad ju lugejale on ja halvemad igatahes ka ei näi olevat, kui «Tallinna filosoofilise ühingu» poolt soovitatud terminid: „hüve“ — добро ja „pahe“ — зло. Keele loomulik arenemine näitab, missugused neist terminitest nii ütelda «läbi löövad», kodaniku õigused kirjanduses enesele päriavad. Sõna «hüve» tarvitab küll ka M. Tork (lhk. 153), kuid mitte tähenduses „добро“ vaid „благо“, mida sealsamas (153) tõlgitakse ka teise sõnaga: „hää käekäik“. Чувственное восприятие tõlgitakse meeleline vastuvõte, kuna Tall. filos. ühing soovitab selle asemel — meeleline tajumus (taju? Joh. Lavik), ja прирожденныя идеи — külgestündinud ideed, tallinnlaste arvates — sünnipärased ideed... Kellel parem, näitab tulevik.

On juhtumusi, kus eestikeelset oskussõna püütakse seletada võõrakeelse sõnaga, mida originaalis leida ei ole, näiteks: «tõmbetung (pro tõmbejõud,

v. füüsika sõnastik!) ehk gravitatsioon. lhk. 142, ka 152).

Sisuliselt jääb R. Vipperi «Uue aja» tõlgitud ja täiendatud õpperaamat ka teises osas niisama kõrgele, kui esimeses, ja kui üht parematest toodangutest Eesti koolikirjanduses võime ja peame teda tungivalt soovutama nii keskkooli õpilastele, kui ka alg- ja keskkooli õpetajale, muidugi ka igale teisele eneseharramiseks (nagu toimetaja eeskõnes tootib).

Kuid nagu esimese osa ilmumise puhul, nii ka nüüd leian, et mõnel puhul ei saa toimetaja seisukohaga ühineda. Ma mõtlen just nende lühenduste peale, mis raamatus on tehtud: nad ei tohiks algupärandi v ä ä r t u s t kuidagi viisi riivata. Kardan, et kohati seda siiski on juhtunud. Kuna mul puudub parajasti see originaal, mille järele M. ja J. Torkide tõlge valmistatud (Сокращенный учебникъ новой истории), siis kahjuks ma ei tea, millised lühendused autori enese või tema tõlkijate poolt on tehtud. Võrreldes aga tõlget nende prof. R. Vipperi uue aja õpperaamatutega, mis mul käepärast on, leian mõndagi originaalist kõrvalekaldumist. Võtame näituseks II osa algusest esimesed kuus rida: «Aristokraadid ja anglikaanid, kes kuninga kutsunud, pidasid hooliga silmas, et nende varandused käest ei libiseks. Tagasitulnud Stuartitel ei olnud enam kroonumaid, sest need müüdi revolutsiooni ajal ära. Nüüd andis parlament kuningale kindlaks määratud summa ülespidamiseks. Sellest hoolimata, et puritaanlik revolutsioon nurja läks, ei suutnud kuningavõim ennast Inglismaal ometi endisel kujul maksmakpanna» (lhk. 113). Üksikult võttes on need laused enam-vähem õiged, vastavad originaalile, kuid puudub tsement, see loogiline side, mis R. Vipperile nii omane, mis originaalis need üksikud laused (võetud ka teises järjekorras!) tervikuks, iseenest mõistetavaks, ümmarguseks tsükluseks teeb. Minu arvates on lubamata inimesi ühel ja samal ajal kahe tunnuse järele klassifitseerida, näiteks, seisuseliselt ja usuliselt, nagu seda teeb J. Tork öeldes: «aristokraadid ja anglikaanid kutsusid kuninga jne.» Kas siis aristokraadid ei olnud anglikaanid ja ümberpöörduvad? Kui aga igast seisusest isikud olid anglikaani usku, mida ju toimetaja väga hästi teab, kuidas

siis mõista sõnu: aristokraadid ja anglikaanid? Täielikus Vipperis ei leia ma toimetaja mõtet õigustavat kohta.

Ka ei ole Vipperi raamatust näha, nagu oleks «aristokraadid ja anglikaanid» Stuartide restauratsiooni puhul kartnud, et «nende varandused käest ei läheks». Küll on jutt venekeelses Vipperi raamatus sellest, et rikas maaadel ühes jõuka linna kodanlusega ei tahtnud võimu, juhtivat osa poliitikas käest ära anda. **Võim, poliitika juhtimine** ja «varandused» on XVII-da aastasaja kohta ikka kaks ise asja. Kas on siin tegemist prof. Vipperi parandusega tõlkija poolt, või on autor mõnel puhul (lühendatud väljaandes) ise ennast korrigeerinud, on kahjuks mulle teadmata. Ehk annab toimetaja selle kohta seletust?

Sisu juhatus ääremärkusena «vhigid ja toryd» on pisut kõrgemale, kui tarvis, juhtunud; oleks pidanud ühe kõrbi osa madalamal seisma.

Miks on välja jäetud tähtis seadus «test-act», ta tekkimislugu ja tagajärjed? Selle tähtsus ei küüninud ju ainult XVII ja XVIII aastasajasse, vaid tema pärast võideldi parlamendis veel XIX-mal a.s.

«Deismi» seletuses (lhk. 140) oleks võinud originaalile lähemalt tõlkida. Nüüd loeme, et deistid «igasugused dogmad kõrvale heidavad», tähendab — ka jumaluse tunnistamise (või õpetus jumala olemasolust ei ole dogma?). Kuid R. Vipperi selgesti annab mõista, et deistid üht dogmat — jumala olemasolu — tunnistavad ja kõik muud (ehk: teised) dogmad kõrvale heidavad».

Originaal ja autori mõtte selgus kannatavad tõlkija noa all, s. o. kärpimise, lühenduse tagajärjel ka jutustuses Voltaire'ist, kellest öeldakse, et ta «jesuiitide süsteemi vihkama hakkas» (lhk. 149), aga mis pärast ja milles seis see vihatud süsteem — on asjata vahele jäetud, sest varemalt (peatükis jesuiitidest, lhk. 37—39) ei olnud ka sellest süsteemist juttu, mis vähegi oleks tõlkija teguviisi õigustanud.

«Boikotteerima» (lhk. 177) on nüüd laialt tuntud ja tarvitatud sõna, kuid kahtlen, kas on kohane seda lentsõna

tarvitada aja kohta (Ameerika revolutsioon), mil veel ei tuntud kapten Boikotti, kelle pärisnimega tuletatud sõnad: boikott, boikotteerima. Viimase mõiste seletuseks tuleks ajalooõpetajale «hüpatata» sada aastat edasi ja seletada põnev vahetõlke liri- ja Inglismaa vahel, kus muu seas jutt ka kapten Boikott'ist. Kuigi ükski meist ei kahtle selle juures, et prof. R. V. sõna «boikotti» tunneb ja õigel kohal tarvitada oskab, ometigi näeme et ta käesoleval kohal seda sõna ettevaatlikult ei ole tarvitanud ja nii siis ka tõlkijale põhjust ei ole annud selle tarvitamiseks.

Katariina II-se reformidest vaigitakse, kui maha arvata mõned juhatavad §§-de numbrid raamatu lõpu osast (lhk. 186). Et aga Katariina II aegus midagi uut võrreldes eelmise ajaga oli tehtud, näitavad sõnad, mis Paul I-se kohta öeldud: «Olles äärmiselt vaenulik oma ema Katariina vastu, muudab ta nii mõnda viimase korraldustest» (lhk. 187). Kas on mõtet rääkida selle kaotamisest, mille olemasolust teateid ei ole? Küll jutustatakse (peale Pauli surma!) Katariina II administratiivsest reformist, Venemaa jaotusest kubermangudesse ja maakondadesse (lhk. 188) ja vabrikute arvust (lhk. 191), kuid nende kohta ei või ju öelda, et Paul siin «nii mõnda ära kaotas».

Materjaali isemoodi jaotuse tõttu raamatu lõpus tulevad kordamised ette peatükis «Venemaa XVIII aastasajal»: võrdle lhk. 184 ja 188 (väeteenistusest), 185 ja 189 (kaardiväest ja võimumeestest), 185 ja 190—191 (Peeter I merkantilismist), või killustatakse jutustus teatavast isikust (Peeter I reformid, lhk. 184—185 ja 188).

Tundub, nagu oleks peatükk Venemaa oludest XVI—XVII aastasajal õnnelikumalt valitud ja paremini tõlgitud (I osa), kui «Venemaa XVIII a. s.» (II osa).

Mõne tähtsusetu väärarutuse puudutamine ei keela mind (ja teisi) tõlkija ja toimetaja tänuväärte tööd õiglaselt hindamast ja ajaloo tõsistele sõpradele kõige soojemalt soovitamast prof. R. Vipperi «Uut aega».

Organisatsioonide teated.

Harjuma õpetajate IV kongress

29 ja 30 augustil 1921. a., Tallinna meesgümnaasiumi ruumides.

Kongressi avab Harju Maakoolide õpetajate Liidu esimees A. Kallion. Juhatusesse valitakse: is. is. Laane, Talbak ja Kallion, sekretärideks is. is. Verk, Reintam, Tamm ja neiu Leo.

Päevakorras:

1. Kongressi juhatuse ja sekretariaadi valimine.
2. Harju Maakoolide Õp. Liidu 1920. a. aruanne.
3. Aruanded kohaliste Õp. seltside poolt.
4. Sundusliikude algkoolide teostamine ja koolivõrgu loomine Harjumaal; ref. is. J. Reintam.
5. Töökooli korraldamise võimalused Harjumaal; referent is. H. Summer.
6. Liidu tegevuskava kindlaksmääramine järgmise aasta peale. Organiseeritud õpetajaskonna lähemad ülesanded; referent J. Rummo.
7. Kongressil ülesvõetud küsimused.

Tervituseks saavad sõna Harju maakonna koolivalitsuse poolt koolinõunik is. Johannson ja Eesti Õpetajate Liidu sekr. J. Rummo.

Harju m. Õp. Liidu 1920. aasta kassa aruande kannab ette Liidu kassahoidja is. Vaarmann. Aruande aasta jooksul on sissetulekuid 12. 641 m. 65 p.; pea sissetuleku allikaks on olnud liikmemaks (9682 m. 05 p.); väljaminekuid 6.810 m. 46 p.

Selle järele kannab revisjonikomisjoni aruandja is. Sihver ette rev. kom. aruande.

Läbirääkimistel 1920. a. aruande kohta juhib is. Kallioni tähelepanu selle peale, et Liidu asjaajamist raskendanud see asjaolu, et Liidu juhatuse liikmed üksksteisest liig kaugel asuvad, nii et ühendus selle tõttu väga puudulik on olnud. Arvab, et Liidu juhatuse kokkuseadmisel peaks silmas peetama, et juhatuse liikmed võimalikult üksksteise lähemal asuvaist õpetajaist valitaks. Tun-

nistab, et juhatuse liikmed peaksid energilisemalt tegutsema.

Aruanne kinnitatakse.

Revisjonikomisjoni valitakse is. is. Verk, King ja Kruus.

II. Aruanded kohaliste õpetajate seltside poolt.

1. Jüri Õp. Seltsi aruanne — kannab ette is. R a t a s s e p p.

Liikmeid aruande aasta algul 16, lahkunud 4, juurde tulnud 3, seega 15 liiget. Peakosolekuid peetud 4, eestseisuse koosolekuid 9. Korraldatud 2 perekonnaõhtut ja kihelkonna lastepidu. Kassa seis praegu 29400 mk. Selts võtab Jüri rahvamaja ehitamisest algatajana ja osatühisuse liikmena osa. Saatis oma esitajad enda jõul kohaliste valdade nõukogudesse. Mõjus, et vallavalitsused 1920. a. kõikidele enda piirkonnas olevatele koolidele «Kasvatuse» tellisid.

2. Harju-Jaani Õp. Seltsi aruanne; aruandja is. K a n n.

Kõik õp., arvu poolest 15, on ühingu liikmed. Jõeletme kihelkonnast on 2 liiget, seega kokku 17 liiget. Lahkusid 1920.—21. õppeaastal 9 liiget, elukoha muutmise pärast, üks mees- ja 8 naisõpetajat. Seltsi liikmeist oli laulukoor. Lauluharjutusteks ja koosolekuteks on 1—2 korda kuus koos käidud. Kooskäimise tahtmine on suur, kuid takistab kaugus, on olnud 2 Ühingu pidu ja ülekihelkondline lastelaulupidu laulu, mängu ja võimlemisega. Üldiselt on õpetajaskonna omavaheline läbisaamine sõbralik ja perekondlik.

3. Hageri Õp. Seltsi aruanne; aruandaja is. R e i n t a m.

Hageri Õp. Seltsi liigete arv on 22. Kõik õpetajad on seltsi liikmed. Peakosolekuid oli 8, juhatuse koosolekuid 12. Seltsi ettevõttel korraldati 1921. aasta mai kuul ülekihelkondline lastepidu, mille puhul sissetulek koolide õppereisidele määrati. Samal ajal korraldati Seltsi ettevõttel koolitööde näi-

tus Hageri kõrgema algkooli ruumides. Näitusel esinesid 12 kooli väljapanekutega joonistusest, käsitööst, koduloost ja muist õppeainetest. Näitus oli maksa, vaatmaskäijate arv umbes 400. Peale iastepidu pidas Selts veel ühe pidu, millest õpetajad tegelastena osa võtsid. Kihelkonna kirjeldust, mida juba varem alatud, jätkati ühise kava järgi.

4. Kose Õp. Seltsi aruanne; aruandaja is. T a l b a k.

Ühingus on 23 liiget. Organiseerimata kõigi kutsete peale vaatamata on üks. Selts korraldas käesoleval aastal ühislastepidu vabas looduses, mille hulka katsus segada kohalik pastor, määrates lastejumalateenistuse teiseks päevaks, seega katsudes muist lapsi ära kiskuda. Oli koos ligi 250 last. Pidujättis hea mulje. Kevadel pandi toime õpetajate pidu, mis kaunis hästi läks. Katsuti laulukoori luua, kuid kauge maa pärast oli see võimata.

5. Rapla Õp. Seltsi aruanne; aruandaja is. K a l l i o n.

Kõige pealt on selts püüdnud oma tegevuspiirkonnas olevaid õpetajaid organiseerida ja omavahelist sidet luua. Seltsil on 30 liiget, sellega kõik kihelkonna piirides töötavad õpetajad. Selts on püüdnud valvata selle järele, et ülemaalse õpetajate kongressi otsusest kinni peetaks. Korraldati ülekihelkondline lastepidu, mis hästi õnnestas, selle peale vaatamata, et kohaline pastor omalt poolt seda noortepüha väljakuulutamise-ga püüdis takistada. Samuti korraldati pidu, mille juures tegutsesid laulukoor ja näitegrupp. Peale selle pani Selts aluse raamatukogule, muretsedes sinna filosoofilise ja pädagoogilise sisuga raamatuid.

Is. S i h v e r võtab ülesse Jõeletme Õpetajate Seltsi Liidust lahkumise küsimuse. Et nimetatud Selts pole mingisuguseid kohustusi Liidu vastu täitnud, on Liidu nõukogu oma koosolekul 1. aprillil 1921. a. selle Seltsi Liidust lahkumiseks tunnistanud. Paneb ette selles asjas seisukohta võtta.

Is. S ä r e k ö n n o juhhib tähelepanu selle peale, et ainult 5 Ühingut on oma tegevusest aru annud, mille tõttu täielikku pilti Liidu tegevusest ei saa. Väga tähtis oleks aga ülevaade tehtud tööst, et

oleks võimalik tulevast tegevuskava selle peale rajada. Selleks avaldab soovi organiseerimise küsimust tõsiselt arutada.

Läbirääkimistest Jõeletme ühingu Liidust väljaheitmise küsimuse kohta selgub, et hooletumas asjaajamises on süüdi niihästi Jõeletme ühingu juhatatus, kui ka selle ühingu piirkonna õpetajad. Rõhutatakse, et organiseerimine uuesti ette võetaks, juhatusesse energilisemad isikud valitaks ja kohalikud õpetajad ise tõsisemalt organiseerimise töö peale vaataks. Lõpuks paneb Särekönno järgmise resolutsiooni ette:

«Kongress toonitab, et Harju maakoolide õpetajad oma organiseerimist kindla plaani järele edasi jätkaks ja leiab, et õpetajate ühingud kohtade peal juhatusesse isikud peaks valima, kes õpetajaskonna huvisid kalliks peaks ja organiseerimist intensiivsemalt edasi jätkaks». Resolutsioon võetakse ühel häälel vastu.

II. Koosolek.

Pealelõunasel koosolekul refereerib is. S u m m e r «Töökooli korraldamise võimalusest Harjumaal». Referent teeb ülevaate töökooli ajaloolise arenemise üle ja seab järgmised põhimõtted üles: 1) õpetada minimaalset õppeainete arvu; 2) võimaldada mitmekülgset vaatlemist; 3) joonistus seada tähtsale kohale õppekavast; 4) võimaldada õpilastele iseseisvalt ja vabalt ennast avaldada.

Järgnevail läbirääkimistel leiab is. K a l l i o n, et meil ikkagi veel võimalik ei ole töökooli tema täiel ulatusel maksma panna ning juhhib tähelepanu asjaolude peale, mis takistavad töökooli elu viimist.

Is. M a r t i n s o n selgitab töökooli printsiipi, seletades, et töökooli põhimõtte ei seisa mitte ainult töökodades, vaid selles, et laseme lapsi isetegevvalt otsustada ja leida. Nähtavasti ei ole veel kõik õpetajad töökooli põhimõttest õieti arusaanud.

Is. S u m m e r seletab, et töökooli printsiip ei seisa mitte aine oskuses, vaid aine käsitusviisis. Is. K a l l i o n ja S ä r e k ö n n o arvab, et oleks tarvis lastevanematele selgitada töökooli täht-

sust, muidu saavad igasugused uuendused koolis arusaamatuse tagajärjel halvatud.

Vastu võetakse is. Särekönno ettepanek :

«Ära kuulates referaati ja läbiraakimisi töökooli korraldamise võimaluse üle Harjumaal, toonitab IV. Harjumaa õp. kongress, et õpetajad tuleviku töökooli põhimõtte omaks võtaksid ja seda teostada püüdes selle põhimõtet ümbruses selgitaksid. Kuid intensiivsem töökooli korraldamine on võimalik ainult siis, kui koolid panna parematesse majanduslistesse tingimustesse, mis võimalik on maakondlikel või riiklikel toetusel. Korraldatagu õpetajale kursused.»

Võetakse vastu ka is. Summer'i ettepanek ühes is. Ratassepp'a parandusega :

«Töökooli põhimõttele vastu minnes, leiab kongress, et tööviljakuse mõttes on tarvilik, et õpetaja töötaks ainult ühe klassiga. Lähemas tulevikus, kus see võimata teostada, peab maakonna koolivalitsus kiires korras katsuma hoolt kanda, et ühel õpetajal mitte üle kahe klassi korraga õpetada ei tuleks.»

III. Koosolek.

Koosolek 30. augustil kell 11.

Is. Reintam'i referaat «Sundusliku algkooli teostamine ja koolivõrgu laiendamine Harju maakonnas».

Referaadi kokkuvõte on järgmine :
 Palgamaksmise kord on Harju maakonnas parem, kui teistes maakondades; siin saavad valla koolivalitsused õpetajate palga maakonna kassast kätte, kuna teistes maakondades õpetajad isiklikult palga järel käivad, või neile saadetakse posti kaudu palgasummad kätte, mis rohkem kulu nõuab. Arstiabi korraldamine koolidele on halval järjel, puuduvad kooliarstid. Nende kohused on pandud maakonna tervishoiu arstide peale. Peataktistuseks kooli arstide ametisse seadmise juures on korteri puudus. Arstiabi korraldamine on maakonna valitsuse ligemaks ülesandeks. Koolimajad on viletsad. Mõned üksikud koolimajad on küll suuremad, kuid ei vasta siiski ruumide poolest praeguse aja nõuetele. Koolide alla on nõutud maakonna koolivalitsuse poolt 50 mõisa herrastemaja, aga lootust

on kätte saada ainult 19. Mänguplatsid suurema jäo koolide juures puuduvad, või on nad liig veiksed. Ainult mõne üksiku kooli juures on mänguplatsid rahuldavad. Kooliainadega on lugu halb. 114 koolist on kooliainu ainult 34. ja needki on enam õpetajate kui kooliainad. Kooliainu ses mõttes, nagu nad ema peaksid, praegu ei olegi. Suurem osa koole on ilma maata, ainult 57 kooli juures on õpetajail maad tarvitada. Hariduosakond on koolivõrgu välja töötanud ja seda teostatakse jõudumööda. Koolivõrgu teostamise takistajaks on kohaliste omavalitsuste tegelaste ja tihti ka õpetajate vastutöötamine elujõuetu koolide ühendamisele. Arvustiku najal näitas referent, et üksik õpilane tuleb ühendatud suuremates koolides riigie ja maakonnale odavam, kui veikestes elujõuetutes koolides.

Lõpuks kutsub referent õpetajaid üles koolivõrgu laiendamise ja sundusliku alghariduse teostamiseks energiliselt kihutustööd tegema seltskonnas.

IV. Koosolek.

Juhatab is. Talbak, protokolli kirjutavad Tamm ja Leo.

Is. Indrekson küsib, kuidas on lugu 20% palga lisaga, mis uue palga seaduse järele valdade kanda on jäänud. Vastab Hariduosakonna juhataja is. Reintam, et kui õpetaja korter, küte ja valgustus vähem välja teeb, kui 20% õpetaja palgast, siis vallad kohustatud on seda vahet rahas õpetajale väljamaksma.

Is. Rummo paneb ette resolutsiooni arstiabi korraldamise kohta maakonnas : «Kongress kohustab Liidu juhatus õpetajatele arstiabi andmise korralduse juhatuskirja kavaga ernast tutvustama ja sellele tarbekorral õpetajate seisukohalt täiendavaid ehk muutvaid ettepanekuid ja sooviavaldusi tegema — enne juhatuskirja lõpulikku vastuvõtmist maakonna nõukogu poolt».

Resolutsioon võetakse vastu ühel häälal.

Is. Ratassepp leiab, et valitsus hariduspüüetele vähe vastu tuleb. Üksikud ametkonnad sõdivad üksteisega, selle tagajärjel kiraiseb haridustöö. Sellejuures jääb Haridusministeerium aga rahulikuks,

kuna kõik raskus õpetajaskonna õlgadele langeb.

Koolivaiituse juhataja Reintam seletab, et maakonna Koolivalitsus on katsumud jõudumööda kõik teha, et kooli väärtust tõsta. Õpetajate koosseisu haridusliku tasapinna tõstmiseks on asunud kutseta õpetajate ametist tagandamisele, et nende asemele kõrgema haridusega õpetajad valida.

Is. Kallion: Seadused võivad head olla, kuid nende elluviimiseks puudub vastavatel asutustel heatahtlikkus ja see rikub vahekorda õpetajate ja seltskonna vahel. Kus heatahtlikust rohkem, seal on ka kooliolud paremad.

Is. Reintam protesteerib selle vastu nagu puuduks maakonna valitsusel heatahtlikkus.

Järgnevatel läbirääkimistel tuleb õpetajate poolt avalikuks arvamine, et vastavad asutused haridusajast vähe hoolivad ja mõned hariduspoliitika juhid oma ülesannetest isemoodi aru saavad. Iseloomustavaks näituseks toob is. Koppelmann ette Haridusministeeriumis tähtsal kohal seisva is. Koov'i mõtted, mis ta õpetajate suvekursustel geograafia tunnis avaldanud, nimelt: Eestis olla palju haritlasi, seega konkureeritakse üksteisega. Õpetajad peaksid ise aru saama, et madalama haridusega õpetajaid tarvis ei ole. Nad peaksid ise ametist lahkuma, et suurema haridusega isikutele ruumi anda. Õpetajatel ei olevat tarvis suuremat erioskust, nagu, näituseks, politseinikkudel, sellepärast ei olevat ka nendele nii suurt palga tarvis kui teistele riigiametnikkudele, kes oma erioskuse tõttu üldhariduse poolest õpetajaist madalamal võivad olla.

Avaldatakse arvamist, et kui meie hariduspoliitikat niisuguste vaadetega isikud juhivad, siis õpetajaskond sellega leppida ei või. Arvustatakse teravalt Haridusministeeriumi ja Harjumaakonna Valitsuse hariduspoliitikat.

Is. Martinson seletab uue palgaseaduse mõtet ja selle kokkuseadmise lugu Riigikogus. Kaitseb ministeeriumi põh-

jendamata süüdistuste vastu, sest fakte pole ette toodud ja ministeeriumil ei ole kongressil esitajat, kes võiks anda seletusi ja kaitsta ministeeriumi seisukohta. Soovitab Ministeeriumi tegevuse kohta otsust ettepannud kujul mitte teha.

Is. Reintam protesteerib maakonna-valitsusele avaldatud rahulolematuse vastu, toonitades, et haridusosakond on kõik teinud, mis tema võimuses.

Järgneb is. Rummo referaat «Organiseeritud õpetajaskonna lähemad ülesanded». Referent toonitas õpetajate organisatsioonide tähtsust ja nende mõju rahva hariduse tõstmise alal. On palju ära tehtud, kuid see tegevus avaldus peasjalikult sammude astumises koolivalitsuste, ministeeriumi ja Riigikogu ees, kuid meie tuleviku lähem ülesanne oleks koolisõbralise meeleolu loomine rahva seas. Paneb ette järgmise resolutsiooni:

«Harjumaal õpetajate IV. kongress loeb üheks tähtsamaks takistuseks kooli-uuenduse läbiviimisel seltskonna vähesel arusaamise kooli ülesannetest ja sihtidest. Sellepärast tunnistas kongress tutvustamis- ja selgitamis-töö rahva seas kooli ülesannetest ja kooli lähendamise kodule organiseeritud õpetajaskonna üheks tähtsamaks ülesandeks, kohustades oma liikmeid selles sihis ära kasutama kõik mõeldavad teed, nagu koolipäevade ja näituste korraldamine, selgitustöö lastevanemate, hariduskogude ja igasugustel kõnekoosolekutel ja valgustades koolitarvidusi ning puudusi ajakirjanduses».

Läbirääkimistel, millest osa võtavad Tuulik, Martinson, Rummo, Talbak ja Kallion, toonitatakse, et õpetajate poliitilised ja usulised vaated, olgu nad missugused tahes, õpetaja ja rahva vahekorra teravnemiseks palju kaasa ei mõju, kui õpetaja omal tööalal tubli on. Kõik õpetajad peaksid tõsiselt tööle hakkama kooli autoriteedi tõstmiseks seltskonna silmis.

Hääletamisel võetakse is. Rummo resolutsioon ühel häälrel vastu.

Kongress lõppes kell 4 p. l.

Kongressist võttis osa 106 õpetajat.

Saaremaa õpetajate seltsi likvideerimise koosolek

oli 25. augustil s. a. Kurëssaares, ühiskooli saalis, ühisgümnaasiumi võimlemise saalis. Koos oli üle saja liikme. Koosolekut juhatas J. Tarkpea, protokoll kirjutas M. Mikk.

Koosoleku juhataja tutvustas lühidalt koosoleku põhjustega, miks Selts likvideeritakse: Seltsi ülesandeid täidab edaspidi «Saarte õpetajate ühingute

liit», mille põhikiri juba 16. augustil kinnitamisele saadetud. Selle järele andis lühikese ülevaate seltsi asutamise ja tegevuse üle juhatuse liige M. Kommel.

Võeti vastu ettepanek: Saaremaa õpetajate selts likvideerida ja kolmeliikmeline likvideerimise komisjon valida, kes seltsi varanduse «Saarte õpetajate ühingute liidule» üle annab. Komisjon asub tööle kohe, kui liidu põhikiri kinnitatud ja lõpetab töö 3 kuu jooksul.

Likvideerimise komisjoni valiti revisjoni-komisjoni liikmed: V. Jõgi, J. Vapper ja A. Aders; kandidaatideks: neiu Allik ja Grünberg.

Saaremaal on nüüd kujunenud järgmised õpetajate ühingud:

1. Kuressaare õ. ühing, mille moodustavad Kuressaare linna õpetajad.

2. Muhu õ. ü. — Muhu-Suure ja Hellamaa valla õpetajad.

3. Põide õ. ü. — Uuemõisa ja Laimjala vallad.

4. Kihelkonna õ. ü. — Kihelkonna ja Lümanda v.

5. Loona õ. ü. — Loona ja Kaarma-Suur v.

6. Pihlta õ. ü. — Pihlta vald.

7. Karja õ. ü. — Maasi, Pärsuma ja Leisi v.

8. Kärkla õ. ü. — Kärkla v.

Organiseerimata on veel 4 valda: 1. Mustjala, 2. Kogula, 3. Torgu, 4. Abruva v. —t.

Arvustik.

Üldharidusliste keskkoolide arv koolitüüpide järgi.

	Poeglaste-koolid				Tütarlaste-koolid			Ühiskoolid						
	Realgümnaasiumid	Realkoolid	Gümnaasiumid	Kokku	Realgümnaasiumid	Gümnaasiumid	Kokku	Realgümnaasiumid	Realkoolid	Gümnaasiumid	Õpetajate seminariid	Ajut. keskk. kursused	Kokku	
1. Eesti õppe-keelega	a. avalikud koolid	4	3	1	8	4	4	8	8	1	2	5	—	16
	b. era koolid	2	—	1	3	3	2	5	9	—	—	—	—	9
	d. kokku	6	3	2	11	7	6	13	17	1	2	5	—	25
2. Saksa õppe-keelega	a. avalikud koolid	1	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	1
	b. era koolid	1	—	—	1	2	1	3	6	—	1	—	—	7
	d. kokku	2	—	—	2	2	2	4	7	—	1	—	—	8
3. Vene õppe-keelega	a. avalikud koolid	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
	b. era koolid	—	—	1	1	—	1	1	3	—	—	—	3	6
	d. kokku	—	—	1	1	—	1	1	5	—	—	—	3	8
4. Läti õppe-keelega aval. koolid	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Kokku		8	3	3	14	9	9	18	30	1	3	5	3	42

Märkus: Tähenamata on kommerts-koolid — kui erikoolid, kuigi nad sisuliselt on õieti üldharidusliste koolid, nii et ühes kommerts-koolidega on meil ümmarguselt 80 üldhariduslist keskkooli, milline arv, võrreldes meie kutsekoolide arvuga, on kaunis suur. E. M.

Vastutav toimetaja: Ernst Martinson.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit.

O.-ühis. „Waba Maa“ trükikoda Tallinnas.

Ranna walla Sasfutvere koolile

õpetaja

walimine on Ranna wallamajas pühapäeval, 2. oktoobril 1921. a. kell 12 päeval. Kandidaatide tarwiliste tunnistustega palutakse isiklikult ilmuda. **Wallawalitsus.**

4 õpetajat

wajab

Rõnnu wald oma algkoolidele.

Walimine Rõnnu wallandutogus 10. oktoobril s. a. kell 12 päeval. Soowitaw isiklik ilmumine walimistele. Adress Rõnnu wald Raasiku kaudu. **Kooliwalitsus.**

Warbola algkool Harjumaal wajab neljandat õppejõudu

Walimised Warbola wallamajas 5. oktoobril 1921. a. kell 10 hommikul. Kutseõiguseta õpetajat ei warita. **Walla kooliwalitsus.**

Õiendus.

„Kasvatuse“ 17. nr. s. a. ilmunud k. o.-ü. „Rahvaülikooli“ kuulutuses on eksikombel trükitud raamatu Попова, Букварь „Друг детей“ hinnana 250 m., kuna tõepoolest kuulutuse algkirjas raamatu hind tähendamata oli.

„Kasvatuse“ toimetus.

Raasiku kooliwalitsus teatab,

et 30. sept. 1921. a. kell 1 lõuna on

Raasiku wallamajas

(1½ wersta jaamast)

Sallama kõrgema algkoolile

käbe

õppejõu walimine.

Kooliwalitsus.

Kuulutus.

Jõeletme wald wajab oma Neeme, Kostivere ja Jägala algkoolidele

koolijuhatajaid.

Walimine 10. oktoobril kell 2 lõuna, Jõeletme wallamajas, 8 wersta Raasiku jaamast.

Walutakse ilmuda kutseõigusliku kandidaatsid, dokumenta kaasa wõttes.

Wallawalitsus.

Kasvatusteadusline ajakiri „KASVATUS“

ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus.

Ajakiri «Kasvatus» toob oma veergudel kirjutusi kasvatusteadlastest ja metoodilistest küsimustest Eesti ja väljamaade paremate kasvatusteadlaste ja koolitegelaste sulest, ülevaateid koolitööst ja kooliuuenduslikest liikumisest, arvustusi koolikirjanduslike toodete üle ja teateid õpetajate kutseühingute tegevusest. Eeloleval aastal hakkavad koolikohtade osas ilmuma teated vabast koolikohtadest, teenistusest õpetajaisi jne.

«Kasvatuse» lisana ilmuvad eriraamatutena rida pikemaid kasvatusteaduslisi ja metoodilisi töid. Neist on ilmunud J. Kühneli «Vaateõpetus ehk kodulugu I», K. Michelson-Silde «Vaateõpetus ehk kodulugu II»; lähemal ajal ilmuvad «Uuemad voolud kasvatusteaduses» ja «Uus kool Belgias».

Kolmeaastase ilmumise kestel on «Kasvatus» suutnud koondada oma ümberkaaslaste, toetajate ja lugejatena suurema enamuse meie koolitegelasist.

Tegelikule õpetajale, kes tahab seista ajanõuete kõrgusel, on saanud «Kasvatuse» lugemine mõõdapääsemata vajaduseks. Huvi «Kasvatuse» vastu ei tohiks aga puududa ka ühelgi haridustegelasel väljaspool kooli, eriti aga lastevanemal.

«Kasvatuse» tellimishind käesoleval aastal on

ilma kaasanneteta	—	aastas 480 marka, pooleaastas 240 marka,
kaasannetega	—	720 " " 360 "

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid.

Üksiknumbrid saadaval igas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel saada ajakirja talitusest, Tallinn, Pikk tän. 54.

Et «Kasvatusele» lugejaid üle maa, sellepärast on kuulutustel kõige ostarbekohasem paik «Kasvatuses». Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditarvete valmistus-ärid, raamatu- ja kirjutusmaterjaali kauplused, sest «Kasvatus» viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajatele — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades.

Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata «Kasvatuse», kust kaudu valimised asjast huvitatuile kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehekülge — 2000 marka, 1/2 lehekülge — 1000 marka, 1/4 lehekülge — 500 marka, 1/8 lehekülge — 250 marka. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehekülje suuruses 200 marka. Alalistele ja mitmekordseid kuulutajatele hinnaalandus.

«Kasvatuse» toimetuse ja talituse.

Address: Tallinnas, Pikk t. 54. Kõnetr. 14-63.

Eesti Opetajate Liidu kirjastusel on ilmunud ja saada igast raamatukauplusest:

Vaateõpetus ehk kodulugu I.

J. Kühneli järele tõlkinud K. Michelson-Silde.

Vaateõpetus ehk kodulugu II.

Ketty Michelson-Silde.

Tarvilik koolivalitsustele! Asutava Kogu poolt 7. mail 1920. a. vastuvõetud

Avalikkude algkoolide seadus.

Ühes Vabariigi valitsuse poolt 17. sept. 1920. a. vastuvõetud määrusega seaduse elluviimise kohta.

Riigikogu poolt 13. mail 1921. a. vastuvõetud

Õpetajate palgaseadus.

Ladu: Eesti Opetajate Liidu büroos, Tallinnas, Pikk t. 54.
Kõnetraat 14-63.